

مجموعه آموزش ترجمه و تفسیر قرآن کریم

کَرَسْنَامَه فَفَه زَبَانِ قُرْآن

آموزش فهم روشمند قرآن کریم

بر محور سوره‌ها

جلد سوم

گروه تدوین متون درسی

آموزش ترجمه و تفسیر قرآن کریم

سرشنسه	: محمدی، حمید، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: درسنامه فهم روشمند قرآن : آموزش روش تفسیر و ترجمه با تاکید بر نقش علوم ادبی در فهم قرآن کریم/ پژوهش و تألیف حمید محمدی، سعید امینی، رسول هاشمی، گروه تدوین متون درسی آموزش تفسیر و ترجمه قرآن کریم؛ برنامه ریزی محتوا پژوهشکده بین المللی اللق، گروه تفسیر و حدیث.
مشخصات نشر	: قم : انتشارات دارالعلم، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۵ ج.
شابک	: دوره 7- 978-964-204-488-0؛ ج ۱: 978-964-204-487-0؛ ج ۲: 978-964-204-489-4؛ ج ۳: 978-964-204-490-0؛ ج ۴: 978-964-204-491-7؛ ج ۵: 978-964-204-492-4.
عنوان دیگر	: درسنامه فهم زبان قرآن : مجموعه آموزش ترجمه و مفاهیم قرآن کریم بر محور سوره‌ها.
موضوع	: قرآن -- ترجمه -- راهنمای آموزشی
موضوع	: Quran -- Translating -- Study and teaching
موضوع	: قرآن -- صرف و نحو -- راهنمای آموزشی
موضوع	: Koran -- Grammar -- Study and teaching
شناسه افزوده	: امینایی، سعید، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	: هاشمی، رسول، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: پژوهشکده بین المللی آفاق، گروه تفسیر و حدیث
شناسه افزوده	: گروه تدوین متون درسی آموزش ترجمه و تفسیر قرآن کریم
رده بندی کنگره	: BP۴۵/۲
رده بندی دیوبند	: ۲۹۷/۱۰۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۸۹۱۲۱

درسنامه فهم روشمند قرآن

مجموعه آموزش تفسیر و ترجمه قرآن کریم بر محور سوره‌های حزب مفصل

جلد سوم

برنامه ریزی محتوا: پژوهشکده بین المللی آفاق - گروه تفسیر و حدیث
پژوهش و تألیف جلد ۳: گروه تدوین متون درسی آموزش تفسیر و ترجمه قرآن کریم
سعید امینایی، حمید محمدی

طراح گرافیک: محمدرضا رستمی

صفحه آرایی: سید محسن حسینی

ناشر: انتشارات دارالعلم

تعداد صفحه و قطع: ۲۳۲ صفحه / وزیری

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۳۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۰۴۴۹۰-۰

مرکز پخش: انتشارات دارالعلم

قم: میدان روح الله ع، روبروی دبیرستان امام صادق ع نبش کوچه ۱۹ پلاک ۱۰، تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۴۲۹۸

تهران: خیابان انقلاب، ۱۲ فروردین، ساختمان تجاری ناشران، پلاک ۱۶، تلفن: ۰۲۱۶۶۹۵۵۴۰۵

مشهد: چهار راه شهدا گنجینه کتاب انتشارات کتاب شفا، تلفن: ۰۹۱۵۳۰۱۳۷۰۸، ۰۴-۰۵۱۳۲۲۲۰۱۴۳

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعه، وارث میراث ماندگار علوم و معارف اهل بیت علیهم‌السلام و پاسدار حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسئولیت عالمان دین‌باور را در عرصه تعلیم و تربیت، چند برابر کرده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد و طلاب و فضلاء دلسوز نسبت به اصلاح و غنابخشی کمی و کیفی شیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی، در راستای بالندگی، پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، ضرورت بازنگری و اصلاح و تدوین متون بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

منزلت و رفعت و جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از تراش گران‌سنگ و ذخایر ارزشمند متون قویم، از صلحای سلف و وزانت و اعتبار مؤلفان آنها ایجاب می‌کند که در اصلاح و تدوین متون درسی، اهتمام و دقت و تأمل شایسته مبذول شود. همچنین دگرگونی و تحول در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات، شیوه‌ها و الگوهای تعلیم و تربیت، مسئولیت متولیان و متصدیان امر آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزون می‌سازد تا به صورت مستمر با ارائه روش‌ها و قالب‌های بدیع و با ارتقای محتوا به اصلاح و تدوین متون درسی، همت گمارند.

از این رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، به اصلاح و تدوین متون درسی اقدام و ده‌ها جلد کتاب درسی را طراحی، تدوین و منتشر کرده است. در این فرایند سعی شده که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌های ارزشمند بر جای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و مراعات اصول، معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف خود، در چهارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب و سطح علمی و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیمودن این مسیر بلند و طولانی، به مساعدت و حمایت همه جانبه استادان، صاحب‌نظران، مدیران و طلاب معزز نیازمند است که با ارائه پیشنهادها، نقدها و دیدگاه‌هایشان از طریق پست الکترونیک (info@afaghnoorbayan.com) ما را در بهبود بخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

کتاب حاضر، تحت عنوان «درسنامه فهم روشمند قرآن بر محور سوره‌ها» در هفت گام زیر نظر و به سفارش معاونت مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان تألیف و تدوین شده است. در اینجا فرصت را غنیمت می‌شماریم و از تمامی دست‌اندرکاران این طرح سترگ، به ویژه گروه تدوین متون آموزشی تفسیر و ترجمه قرآن کریم پژوهشکده بین‌المللی آفاق قدردانی می‌کنیم و تلاش خالصانه آنان را ارج می‌نهیم.

معاونت آموزش

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان

- درس ۵۷: سوره مبارکه مدثر (۱)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْمُدَّثِّرُ، الرَّجْزُ، عَيْنِدَا، سَأْزُهُقُ، صَعُودُ، سَقَرٌ، لِقَاحَةُ، الْبَشْرِ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۵۸: سوره مبارکه مدثر (۲)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (إِخْدَى الْكَبِيرِ، هَيْئَةً، سَلَكَكُمْ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی، برای مطالعه.
- درس ۵۹: سوره مبارکه مدثر (۳)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (نَحُوضُ، مُسْتَنْفِرَةٌ، قَسْوَرَةٌ، سَأْزُهُقُ، صَعُودُ، سَقَرٌ، لِقَاحَةُ، الْبَشْرِ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۰: سوره مبارکه مزمل (۱)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْمَزْمَلُ، نَاشِئَةَ اللَّيْلِ، وَظَنًا، يَبْتُلُّ، التَّغْمَةِ، أَنْكَالًا، عُصْبَةً، كَثِيبًا، مِهْيَلًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۱: سوره مبارکه مزمل (۲)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (وَبِيلاً، شَيْبًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۲: سوره مبارکه جن (۱)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الرُّشْدُ، جَدٌّ، شَطَطًا، رَهَقًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۳: سوره مبارکه جن (۲)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْمَسْمَنَا، حَرَسًا، رَضْدًا، قَدَادًا، نُعْجَزُ، هَرَبًا، بَحْسًا، تَحْرَوًا، الْقَاسِطُونَ، عَدَقًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۴: سوره مبارکه جن (۳)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (لَبِيدًا، بَلَنْ يَجِيرَنِي)، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۵: سوره مبارکه نوح (۱)
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (اسْتَعْشَبُوا، مَدْرَارًا، يُمَدِّدْكُمْ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.

- درس ۶۶: سوره مبارکه نوح (۲) ۱۳۴
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْوَقَارُ، أَطْوَارًا، طَبَاقٌ، فِجَاجًا، ذَيَارًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۷: سوره مبارکه معارج (۱) ۱۴۸
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْمُهَلُّ، يَفْتَدِي، صَاحِبَتِهِ، فَصِيلَتِهِ، تُوْوِي، الشَّمْوَى، أَوْعَى، هَلْوَعًا، مَنُوعًا)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۸: سوره مبارکه معارج (۲) ۱۶۲
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (مُشْفِقُونَ، مُهْطِعِينَ، عَزِيزًا، الْأَجْدَاثَ، يُؤَفِّضُونَ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۶۹: سوره مبارکه حاقه (۱) ۱۷۶
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (صُرَصِرَ، عَائِيَةً، حُسُومًا، صُرْعَى، أَعْجَازَ، خَاوِيَةً، الْمُؤْتَفِكَاتِ، رَابِيَةً، تَجِيهَا، دُكَّتَا، وَاهِيَةً، أَرْجَاءَ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۷۰: سوره مبارکه حاقه (۲) ۱۹۰
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (هَأْوَمَ، قُطُوفٌ، هَنِيئًا، أَسْلَفْتُمْ، الْخَالِيَةَ، تَقُولَ، الْوَتِيِّنَ، حَاجِزِينَ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۷۱: سوره مبارکه قلم (۱) ۲۱۸
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (الْمَفْتُونُ، تَذَهَنُ، خَلَّافٌ، نَمِيمٌ، عَثَلٌ، زَنِيمٌ، نَمِيمٌ، يَصْرِمُنَّ، الصَّرِيمَ، يَتَخَفَتُونَ)، سبک زندگی قرآنی، کارگاه واژه‌شناسی، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.
- درس ۷۲: سوره مبارکه قلم (۲) ۲۳۲
 متن سوره، ترجمه، سیمای هدایتی سوره، شرح واژه‌ها (يَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ، مَعْرَمٌ، مَكْطُومٌ، تَدَارَكَ، الْعَرَاءَ، مَدْمُومٌ، يُزَلُّونَ)، کارگاه واژه‌شناسی، تحلیل متن، پرسش و تمرین، تمرین واژه‌شناسی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

«همانا ما آن را قرآنی عربی نازل کردیم، باشد تا ببیندیشید.»

«گروه تدوین متون درسی آموزش تفسیر و ترجمه قرآن کریم» بر اساس مصوبه گروه علمی ترجمه، مفاهیم و معارف قرآن کریم در دی ماه ۱۳۹۵ با عنایت الهی تدوین دوره‌ای برای آموزش فهم روشمند قرآن کریم را آغاز کرده که جلد نخست و جلد دوم پیش از این انتشار یافت و اکنون جلد سوم آن پیش روی شماست. این دوره در هفت گام تعریف شده است:

- گام نخست: ایجاد علاقه و انس به به تفسیر و آشنایی با کاربرد دانش تجوید
- گام دوم: کاربرد تطبیقی علم صرف در تفسیر و ترجمه قرآن
- گام سوم: آشنایی با علم لغت و کاربرد آن در تفسیر و ترجمه قرآن
- گام چهارم: کاربرد تطبیقی علم نحو در تفسیر و ترجمه قرآن
- گام پنجم: کاربرد تطبیقی علوم بلاغی با تاکید بر اسلوب‌های قرآنی
- گام ششم: کاربرد تطبیقی علوم بلاغی در تفسیر و ترجمه قرآن
- گام هفتم: شناخت اصول و فرایند فهم و ترجمه روان قرآن

آشنایی با ویژگی‌های این کتاب

- در این کتاب به علم لغت و برخی مباحث کاربردی در زمینه واژه‌شناسی - البته در راستای فهم قرآن - پرداخته شده است؛ بنابراین در این جلد، بخشی با عنوان «کارگاه واژه‌شناسی» و بخشی با عنوان «تحلیل متن» به هر درس افزوده شده است.
- هدف از طرح مباحث لغوی، آشنایی نسبت به مباحث عمومی علم لغت، آشنایی با منابع لغوی و همچنین آموزش متن‌خوانی کتب لغوی به صورت کاربردی است. از آنجا که این مباحث برای طلاب، جدید است، انتظار می‌رود با دقت به آنها پرداخته شود.

- کتاب درس ۱۶ برای ۳۲ جلسه ۵۰ دقیقه‌ای تدوین شده است. بنابراین برای هر درس یک جلسه به مباحث تفسیری و یک جلسه به مباحث لغوی پرداخته می‌شود.
- روش تدریس بخش‌های مشترک این کتاب با جلد یکم، همان روشی است که در مقدمه جلد یکم ذکر شد.
- تلاش شده بخش کارگاه واژه‌شناسی با زبان ساده و به صورت کاملاً کاربردی و منطبق با سوره‌های موجود در همین جلد نگاشته شود. لازم است طلاب مباحث تاریخی بخش منبع‌شناسی و همچنین متون منتخب در بخش تحلیل متن را پیش از حضور در کلاس مطالعه کنند و با ذهنی آماده و پرسش‌گر در کلاس حاضر شوند.
- تمرین بخش کارگاه واژه‌شناسی، باید بیرون از کلاس توسط قرآن‌آموز پیگیری شده و در جلسه بعد با راهنمایی استاد اشکالات احتمالی برطرف شود.
- در بخش «نور علی نور» و «شرح واژه‌ها» و همچنین در «متن بیان آیات»، بیشتر متون، به زبان عربی و بدون ترجمه ذکر شده؛ با این هدف که قرآن‌آموز کم‌کم با متن خوانی متون روایی و ادبی آشنا شود. لازم است استاد، قرآن‌آموزان را راهنمایی کند تا بتوانند این متون را ترجمه کنند.

در پایان از درگاه احدیت، برای همه کسانی که ما را در تدوین این مجموعه یاری کردند، توفیق روزافزون می‌طلبیم و از استادان و صاحب‌نظران ارجمند، صمیمانه تقاضا داریم پیشنهادهای اصلاحی خود را به آدرس پست الکترونیک info@afaghnoorbayan.com و کانال تلگرام [@fahmezabanequran](https://t.me/fahmezabanequran) ارسال نموده، ما را رهین لطف خویش قرار دهند.

گروه تدوین متون درسی

آموزش ترجمه و تفسیر قرآن کریم

۹۷/۰۶/۱۵